หลักและวิธีการตอบข้อสอบประมวลความรู้ (Comprehensive Examination) ทางการบริหารการศึกษา

รศ.อำนวย ทองโปร่ง*

การสอบประมวลความรู้ (Comprehensive Examination) เป็นการวัดผลตามเกณฑ์การจบหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต และยังเป็นการทดสอบศักยภาพ (Potential) ความเป็นมหาบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่สามารถนำความรู้ ความสามารถประสบการณ์ ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานและดำเนินการบริหารจัดการศึกษา ในแต่ละปีการศึกษานักศึกษาที่เรียนรายวิชาครบหลักสูตรคะแนนเฉลี่ย 3.00 จะมีสิทธิสอบประมวลความรู้ 2 ครั้ง (หากครั้งแรกสอบไม่ผ่าน) จากประสบการณ์ของผู้เขียนที่เกี่ยวข้องกับการสอบประมวลความรู้มาหลายปี ผู้เขียนพบว่านักศึกษาที่สอบไม่ผ่านตามข้อกระทงคำถามซึ่งเป็นข้อสอบอัตนัย มักจะเป็นไปในรูปแบบเดียวกันแทบทุกปี กล่าวคือ

1. เนื้อหาสาระที่ตอบไม่ตรงกับประเด็นของข้อคำถาม
2. เนื้อหาสาระที่ตอบมาขาดกรอบทฤษฎี แนวคิด หลักการ มารองรับหรือสนับสนุนความคิดและเหตุผลของผู้ตอบ
3. เนื้อหาสาระเต็มไปด้วยทฤษฎี หลักการ แนวคิดทางการบริหารการศึกษาโดยไม่มีการอธิบายความหรือการกล่าวถึงการนำไปประยุกต์ใช้ เรียกว่า เป็นการคัดลอกทฤษฎีมาให้อาจารย์ดู
4. เนื้อหาสาระที่ตอบมาจะเป็นไปในรูปของคำตอบสำเร็จรูป (ซึ่งเกิดจากการติวความรู้ร่วมกัน) ไม่ว่าข้อคำถามจะถามในแง่มุมใด ก็จะตอบโดยใช้คำตอบสำเร็จรูปของติวเตอร์
5. การเขียนคำตอบสั้นมากแบบถามมาตอบไป ในบางกรณีคำตอบสั้นมากกว่าข้อคำถามเสียอีก

นอกจากนั้นยังมีเรื่องของการบริหารเวลาในการตอบที่ไม่มีประสิทธิภาพ จนทำให้ทำข้อสอบไม่ทันเวลาเป็นต้น

จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับนักศึกษา ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะเกี่ยวกับหลักและวิธีการตอบข้อสอบประมวลความรู้ที่สามาถนำไปปฏิบัติได้และคาดหวังว่านักศึกษาจะประสบความสำเร็จในการสอบประมวลความรู้ทางการบริหารการศึกษาได้อย่างสมภาคภูมิ

ดังได้กล่าวแล้วว่า ข้อสอบประมวลความรู้ทางการบริหารการศึกษาจะเป็นข้อสอบอัตนัยนักศึกษาจะต้องมีความสามารถในการเขียนหรือการเรียบเรียงถ้อยคำได้อย่างถูกต้อง ลำดับความดี มีเอกภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การเขียนข้อสอบอัตนัยเป็นการเรียบเรียงถ้อยคำเพื่อสื่อความเข้าใจที่ถูกต้องต่อคำถามที่ต้องให้เราอธิบายหรือกำหนดวิธีการทางเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำให้เป้าหมายทางการบริหารการศึกษาบรรลุ ดังนั้นการเขียนคำตอบในแนวนี้นักศึกษาจะต้องมีต้นทุนความรู้ เรียกได้ว่าต้องยึดหลักการในเรื่องต่อไปนี้

---

* อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารการศึกษาและอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1. ข้อมูลทางการบริหารการศึกษา (Ed. adm. Data Based)
2. ระบบสารสนเทศ (Information)
3. ความรู้ (Knowledge)
4. การประยุกต์ใช้ (Implementation)
5. ความรอบรู้ (Wisdom)

1. ข้อมูลทางการบริหารการศึกษา (Ed. Adm. Data Based)

ข้อมูลเป็นฐานการศึกษาหาความรู้ สร้างคนให้เป็นนักปราชญ์ ข้อมูลเป็นการรับรู้เรื่องราวอย่างหลากหลายของคนตั้งแต่เกิดจนตายในสังคมมนุษย์ การจะได้รับรู้ข้อมูลมากน้อยต่างกันเพียงไร ขึ้นอยู่กับแต่ละคนที่จะสนใจใส่ใจต่อข้อมูลที่อยู่รอบตัวเขาเหล่านั้น โดยทั่วไปคนเราจะมีหรือรับรู้ข้อมูลอยู่ 3 ประเด็นคือ

1) การอ่าน คนที่อ่านมากๆ ก็จะเป็นคนที่มีข้อมูลมากอย่างหลากหลาย ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้สนใจในศาสตร์นี้จะต้องเป็นผู้อ่านให้มาก (Take time to read)

2) การคบคนให้มาก การคบคนต่างเพศ ต่างวัย ต่างอาชีพ ต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรม เชื้อชาติ ฯลฯ จะทำให้คนมีข้อมูลที่หลากหลาย

3) การมีประสบการณ์ตรง คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปพบข้อมูลจริงด้วยอายตนะทั้ง 6 คือ หู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ จะทำให้ค้นพบข้อเท็จจริงของข้อมูลชัดเจน

สำหรับผู้บริหารการศึกษาหรือผู้สนใจที่ศึกษาศาสตร์ทางการบริหารการศึกษาควรจะต้องมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทางการบริหารการศึกษาให้มากที่สุด เช่น ระเบียบกฎหมาย นโยบายการศึกษาของประเทศหรือหน่วยงานต้นสังกัด สถานบริบทของสังคมไทย การศึกษาไทยรวมไปถึงการศึกษาและสังคมของโลก ข้อมูลเกี่ยวกับทฤษฎี หลักการ เทคนิค เครื่องมือทางการบริหารการศึกษา รวมทั้งบุคลากร วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมต่างๆ ของคนในสังคมและการบริหารสถานศึกษา ฯลฯ

ตัวอย่างข้อมูลทางการบริหารการศึกษา

- ระบบบริหารการศึกษาไทย เป็นการบริหารภายใต้ระบบราชการ (Bureaucratic System) ซึ่งมีแนวทางการบริหาร 3 ส่วน คือ ส่วนกลาง (กระทรวง) เขตพื้นที่และสถานศึกษา เป็นต้น
- การวางแผนการศึกษาของไทย เริ่มมีมาแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ที่เรียกว่า โครงการศึกษาพัฒนามาเป็นแผนการศึกษาชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ จนเป็นกฎหมายที่เรียกว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับ เป็นต้น
- ทฤษฎีทางการบริหารเป็นการนำแนวคิดทฤษฎีทางด้านอื่นๆ มาประยุกต์ใช้โดยเฉพาะจากทฤษฎีด้านการบริหารธุรกิจมาใช้จำแนกเป็น 4 ยุค คือ ยุคทฤษฎีดั้งเดิม (Traditional Administrative Theory) ยุคทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Approach) ยุคทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science Approach) และยุคทฤษฎีพัฒนาการบริหารการศึกษา (Theoretical Development in Education Administration) เป็นต้น

- การบริหารสถานศึกษาและเครื่องมือในการบริหาร เช่น กระบวนการบริหาร การบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (RBM) การจัดองค์การ ภาวะผู้นำ เทคนิคในการบริหาร (SWOT, TQM, MIS, PDCA) เป็นต้น

2. ระบบสารสนเทศ (Information) เป็นระบบที่นำข้อมูลมาจัดเป็นหมวดหมู่เรื่องราวพร้อมที่จะนำมาใช้งานได้ ซึ่งปัจจุบันสารสนเทศจัดเก็บในระบบคอมพิวเตอร์ เช่น ระบบบริหารงานบุคคล งานวิชาการ งานธุรการและงานบริหารทั่วไป เป็นต้น

3. ความรู้ (Knowledge) เป็นการนำเอาสารสนเทศต่างๆ มาคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เชื่อมโยง เปรียบเทียบจนเกิดความรู้ใหม่ๆ หรือความรู้ที่ต่อยอดจากเรื่องเดิม พร้อมที่จะใช้งานหรือใช้ประโยชน์ให้บรรลุวัตถุประสงค์

4. การประยุกต์ใช้ (Implementation) คือ การนำเอาความรู้ไปใช้งาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นความสามารถ (Ability) ของคนพึงสังเกตว่า ความรู้กับความสามารถนั้นเป็นคนละเรื่อง ไม่ได้มาด้วยกันแต่ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน คือ เอาความรู้ไปใช้ประโยชน์เรียกว่า มีความสามารถ หากมีความรู้แล้วนำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ ก็เป็นอย่างที่คนกล่าวกันว่า “ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด”

5. ความรอบรู้ (Wisdom) คือ ภูมิปัญญาที่เกิดจากการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง มีการปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจนเกิดความชำนาญ เกิดความเข้าใจอย่างรู้แจ้งแทงตลอดในกิจการที่ดำเนินการจัดการ เกิดความรู้แบบ “ตกผลึก” ความรอบรู้นี้เกิดได้กับคนทุกคน ถ้ามีกระบวนการศึกษาที่ถูกต้องคือ

การรับรู้ (ทฤษฎี) ⟶ การเรียนรู้ (ปฏิบัติ) ⟶ ความรอบรู้ (ภูมิปัญญา)

การเขียนข้อสอบอัตนัยทางการบริหารยังเป็นการตอบสนองการวัดผลว่าบุคคลที่เป็นนักบริหารจัดการหรือนักศึกษาที่เล่าเรียนมาทางสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจทางการบริหารมากน้อยเพียงไร กล่าวให้เข้าใจง่ายๆ ว่าเมื่อเรียนรู้ในสาขาวิชาใดแล้วการที่ครูอาจารย์จะประเมินว่าลูกศิษย์ของตัวเองมีความรอบรู้มากน้อยเพียงใด ก็จะต้องมีการใช้ข้อสอบมาเป็นเครื่องมือในการวัดผลนั้นเอง ข้อสอบตามาตรฐานสากลจะมีคำถามอยู่ 6 คำถาม คือ What Why When Who และ How

การวัดผลจากข้อสอบมี 5 สิ่ง (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. ม.ป.ป. : 102-103)

1. วัดความจำ (Memory) เรื่องของการถามว่า ใครทำอะไร ที่ไหน จะใช้กับการศึกษาระดับอนุบาลและประถมศึกษาเท่านั้น

2. วัดความเข้าใจ (Understanding) เป็นข้อสอบที่ต้องอธิบาย โดยมีเหตุมีผลที่มีมาที่ไป มีพยานหลักฐานเชื่อถือได้ สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งได้ ความเข้าใจนี้จะตอบคำถามว่าทำไม (Why) และคำถามว่าอย่างไร (How) ได้

3. วัดการประยุกต์หรือการนำไปใช้ (Application) คือ การเรียนรู้แล้วเอาความรู้ไปปรับใช้กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ ได้ ทางกฎหมาย คือ เอาหลักกฎหมายไปปรับใช้กับคดีความได้

4. วัดการวิเคราะห์ (Analysis) ผู้ที่ตอบข้อสอบแบบนี้ได้ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้พื้นฐานดี การวิเคราะห์ คือ การแยกแยะ ว่าอะไรเป็นอะไร สิ่งที่ยากของข้อสอบแบบวิเคราะห์ก็คือ เมื่อแยกแยะแล้วต้องชั่งน้ำหนักความสำคัญของส่วนที่แยกออกมาให้ได้ด้วย เช่น อะไรเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดสงครามอ่าวเปอร์เซีย

5. วัดการสังเคราะห์ (Synthesis) ตรงข้ามกับข้อสอบแบบวิเคราะห์ คือ ข้อสอบมักจะมีความยาวมาก เป็นการเจาะส่วนละเอียดต่างๆ มารวมกันจนเห็นภาพรวมทั้งหมด เช่น การต่อรูปจิกซอร์ คนที่สังเคราะห์เก่งจะต้องมีจินตนาการ พวกนักสืบ นักวิจัย นักประดิษฐ์ทั้งหลายจะเก่งเรื่องสังเคราะห์ทุกคน

สำหรับในทางการบริหารการศึกษาแล้ว ข้อสอบที่จะใช้วัดผลจากการเรียนรู้ก็จะอยู่ในระดับการประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์นั่นเอง สำหรับการเขียนข้อสอบอัตนัยทางการบริหารการศึกษา ควรมีองค์ประกอบในเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมาย คือ การเขียนที่ผู้เขียนตั้งความมุ่งหมายว่าจะเขียนเพื่ออะไร เช่น เขียนเพื่อแสดงความคิดเห็น เขียนเพื่อแสดงความรู้ หรือเขียนเพื่อความเพลิดเพลิน เป็นต้น เมื่อตั้งเป้าหมายแล้วก็ต้องประมวลความคิดที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง เช่น เมื่อจะเขียนแสดงความคิดเห็นเรื่องการประกันคุณภาพของสถานศึกษา อาจจะประมวลความคิดได้ ดังนี้

1) ความจำเป็นของการประกันคุณภาพสถานศึกษา
2) การประกันคุณภาพภายในภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
3) สภาพปัจจุบันของการประกันคุณภาพ
4) แนวคิดและหลักการในการประกันคุณภาพ
5) ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพ
6) กิจกรรมและเครื่องมือการประกันคุณภาพ
7) การตรวจสอบและประเมินผล

2. การวางโครงเรื่อง เป็นการวางเรื่องให้ดำเนินการไปเป็นลำดับถูกต้องเหมาะสม ขั้นแรกต้องคำนึงถึงสัดส่วน คือ คำนำ การเปิดเรื่อง ว่าจะพูดหรือกล่าวในเรื่องใดก่อน ต่อมาคือ ส่วนเนื้อหาจะมีสาระสำคัญในเรื่องใดบ้างที่จะเสนอให้ผู้อ่านได้รับรู้ มีรายละเอียดอะไรบ้างตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ การนำเสนอเรื่องควรนำเสนอเป็นประเด็นๆ ไปจนหมดเนื้อเรื่องแล้วถึงขั้นสรุปหรือปิดเรื่อง ควรกล่าวสั้นๆ เพื่อเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของเนื้อหาสาระสำคัญที่กล่าวถึง อาจปิดเรื่องด้วยข้อคิดที่สำคัญหรือข้อความที่กระทบใจหรือประทับใจ เป็นต้น

ตัวอย่าง การวางโครงเรื่อง “การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน”

คำนำ - ความเข้าใจที่ตรงกันของทุกฝ่ายเกี่ยวกับทิศทางและเป้าหมายของการดำเนินงาน
ที่มุ่งสู่ความสำเร็จ เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีเอกภาพ

เนื้อหา - การพัฒนาองค์การ
- การพัฒนาโรงเรียนและจัดสิ่งอำนวยความสะดวก
- การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
- การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน
- การสร้างโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียน

สรุป - ความสำคัญของการศึกษาขั้นพื้นฐานในการวางรากฐานของการพัฒนาประเทศ

3. ความเป็นเอกภาพ หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหัวข้อเรื่องที่วางไว้ โดยในเนื้อหาแต่ละประเด็นต้องมีเหตุผลสอดรับกันตลอด มีการนำเสนอข้อคิดหรือเน้นใจความสำคัญของความคิดหลักของเรื่องให้เด่นชัด เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเป้าหมายที่ผู้เขียนนำเสนอ

เทคนิคหรือหลักวิชาในการอธิบายแนวคิดและวิธีปฏิบัติของการเขียนข้อสอบอัตนัยทางการบริหารการศึกษา

เทคนิคหรือหลักวิชาในการอธิบายแนวคิดและวิธีปฏิบัติ เพื่อช่วยให้การเขียนข้อสอบอัตนัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในที่นี้จะขอนำเสนอสัก 3 วิธีการ คือ

1. **การใช้ผังข้อความ (Diagram)**
2. **การใช้แผนที่ความคิด (Mind Map)**
3. **การใช้แผนภูมิก้างปลา (Fish Bone)**

1. การใช้ผังข้อความ (Diagram) เป็นการใช้ผังสี่เหลี่ยม สรุปแนวคิดหรือวิธีปฏิบัติโดยสรุปความที่แสดงความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มแรกจนจบกระบวนการทุกขั้นตอน ดังตัวอย่างที่ 1-3

การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ (RBM)

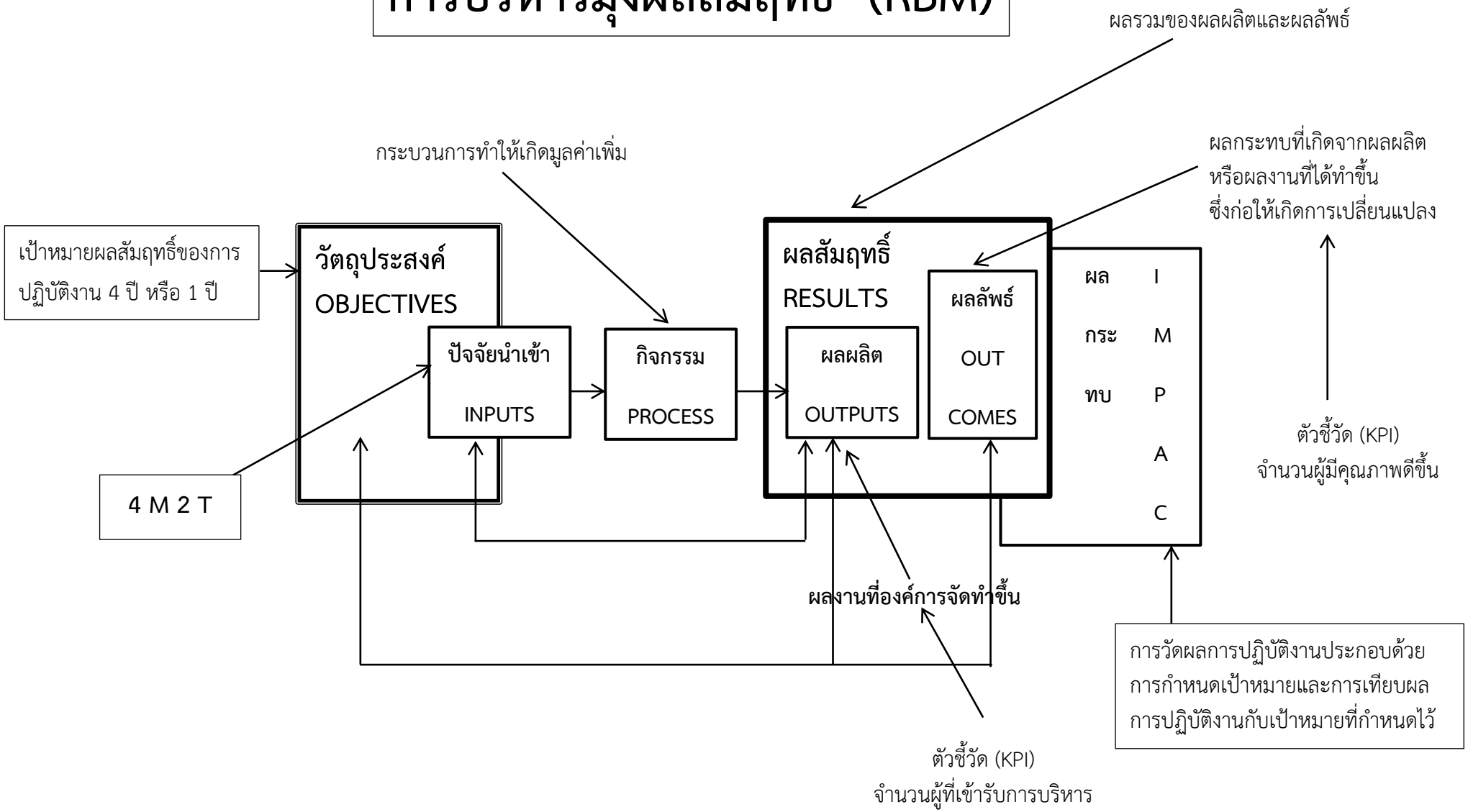

ตัวอย่างที่ 1

ผู้บริหารมืออาชีพ

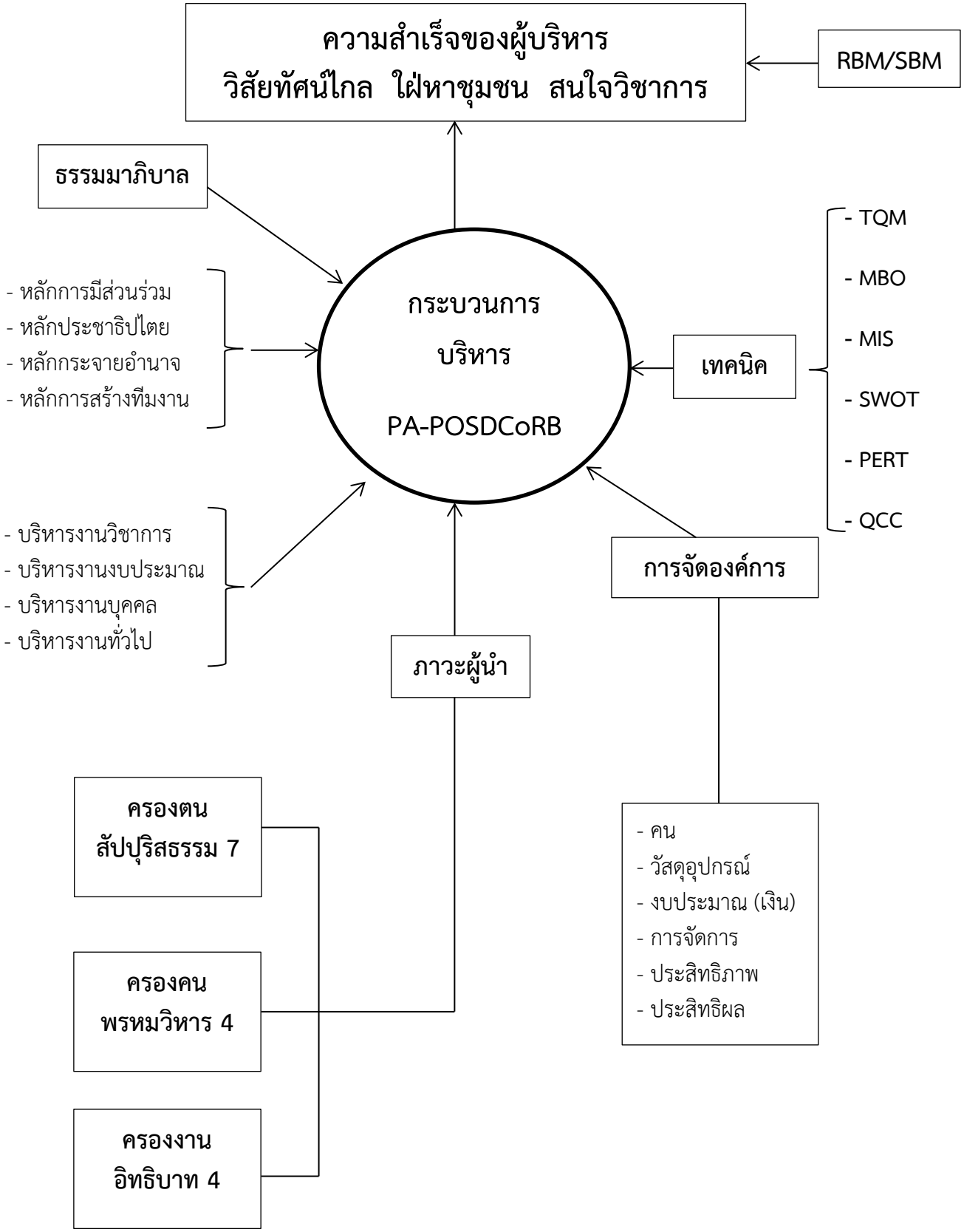

ตัวอย่างที่ 2

สรุปขั้นตอนการทำแผนโดยรวม

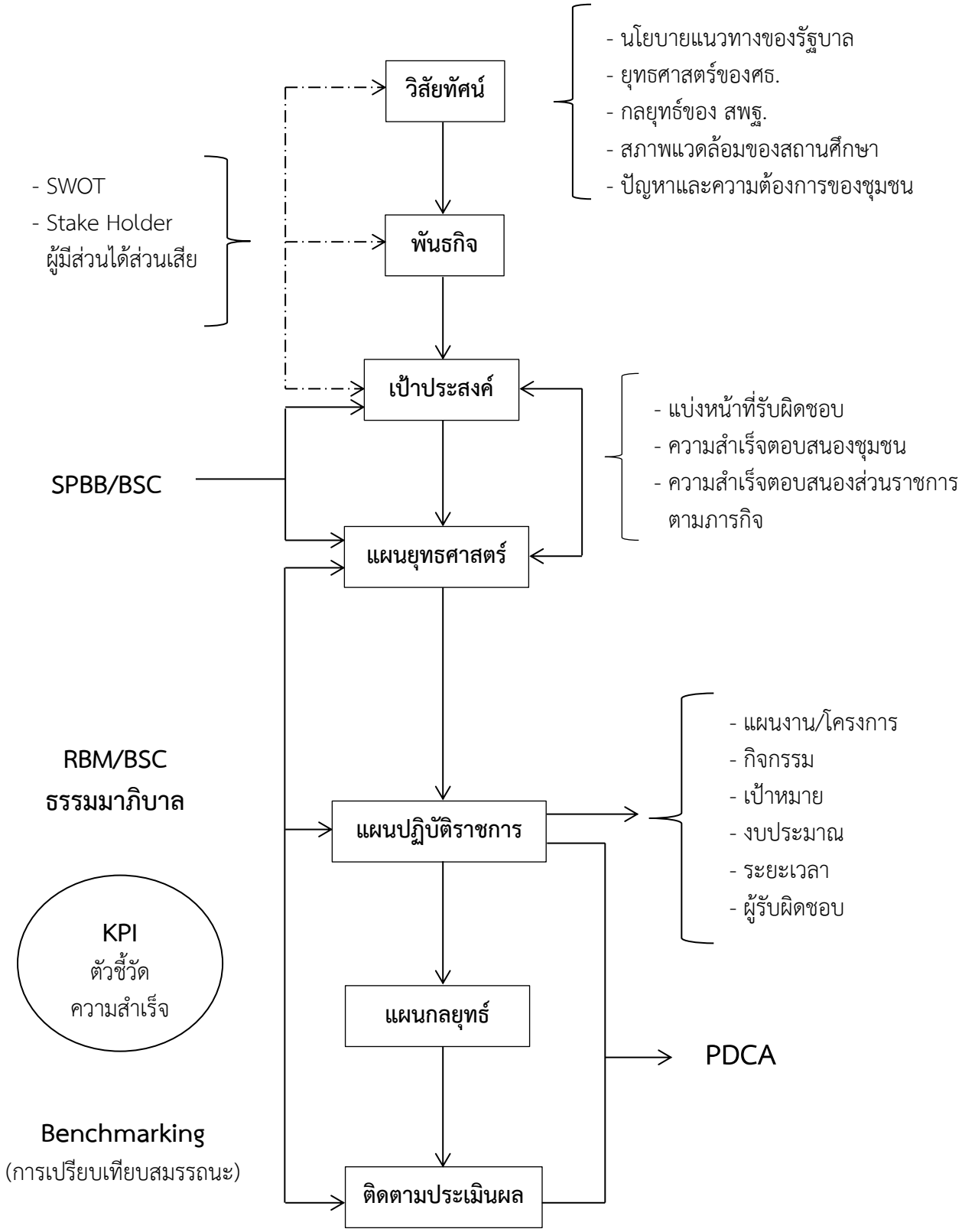

ตัวอย่างที่ 3

2. การใช้แผนที่ความคิด (Mind Map) เป็นการเสนอแนวคิดและวิธีปฏิบัติอย่างเป็นระบบ โดยแตกความคิดจากหัวเรื่องหลักหรือปัญหาที่ต้องแก้ไขออกไปเป็นส่วนๆ แต่มีความสอดคล้องสัมพันธ์เหมือนการแตกตัวของโมเลกุลหรืออมีบาของสัตว์เล็กๆ มีลูกศรชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงกัน ดังตัวอย่างที่ 4

Mind Map : Highly Effective Manager

Associate Professor Ekachai Keesookpum

Chulalongkorn University

ตัวอย่างที่ 4

3. การใช้แผนภูมิก้างปลา (Fish Bone) คือ การอธิบายแนวคิดและวิธีปฏิบัติจากหัวข้อหลักหรือปัญญาที่ต้องการแก้ไข โดยเริ่มจากหัวข้อหลักหรือปัญหา กำหนดไว้ที่หัวปลา แล้วแตกประเด็นหลักไว้ที่ก้างปลาเส้นกลาง แล้วแตกแขนงไปตามก้างปลาซี่ย่อยๆ ไป บทสรุปจะอยู่ที่หางปลาดังตัวอย่างที่ 5

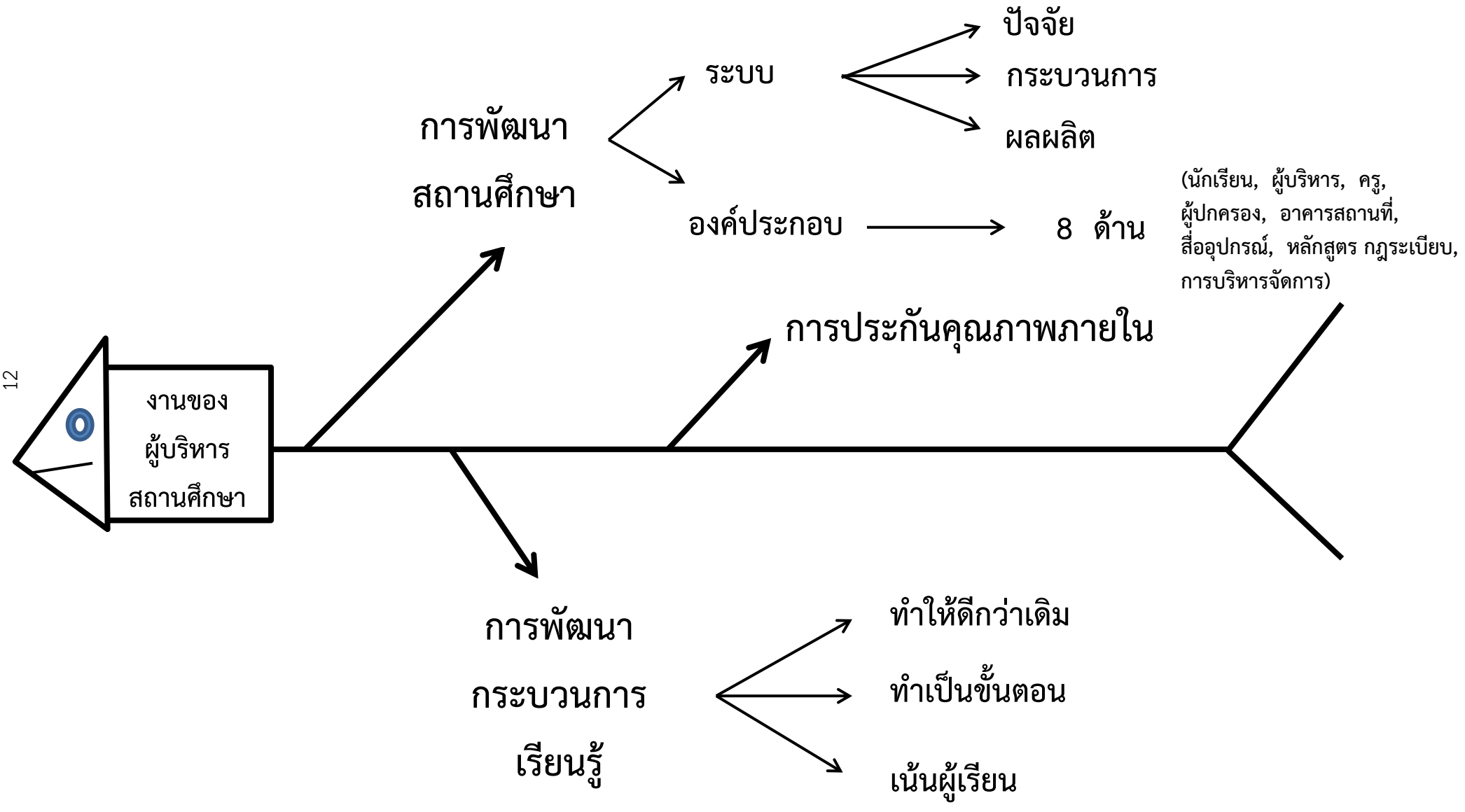
งานของ
ผู้บริหาร
สถานศึกษา
การพัฒนา
สถานศึกษา
ระบบ
ปัจจัย
กระบวนการ
ผลผลิต
องค์ประกอบ
8 ด้าน
(นักเรียน, ผู้บริหาร, ครู, ผู้ปกครอง, อาคารสถานที่, สื่ออุปกรณ์, หลักสูตร กฎระเบียบ, การบริหารจัดการ)
การประกันคุณภาพภายใน
การพัฒนา
กระบวนการ
เรียนรู้
ทำให้ดีกว่าเดิม
ทำเป็นขั้นตอน
เน้นผู้เรียน

ตัวอย่างที่ 5

การเขียนคำตอบอัตนัยเกี่ยวกับการสอบประมวลความรู้

เมื่อนักศึกษาได้รู้หลักการและเทคนิคในการเขียนตอบข้อสอบประมวลผลความรู้แล้ว ใคร่ขอเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการในการเขียนคำตอบซึ่งปฏิบัติได้ดังนี้

การเขียนคำตอบ

1) ทำความเข้าใจกับคำถามอย่างถ่องแท้ด้วยการอ่านคำถามอย่างพินิจพิจารณาอย่างละเอียด เพื่อหาประเด็นหลัก ประเด็นรองและประเด็นย่อยของข้อคำถามที่ปรากฏอยู่

2) เมื่อค้นพบประเด็นต่างๆ แล้ว ให้พิจารณาว่าจะตอบในประเด็นใดบ้าง แล้ววางแผนการตอบให้สัมพันธ์กับความรู้ ความสามารถของตนเอง การตอบกี่ประเด็นมีประเด็นหลักประเด็นรองหรือประเด็นย่อยใดบ้าง ต้องอ้างอิงหลักการ แนวคิด ทฤษฎีใดบ้าง ดังตัวอย่าง

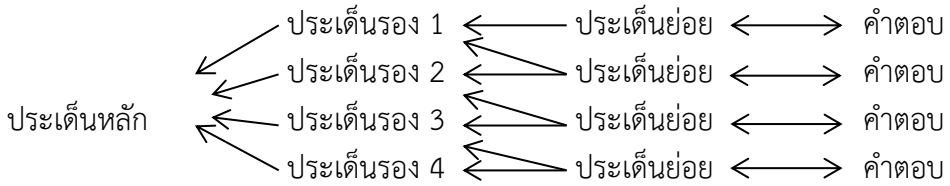

การวางแผนการตอบจะช่วยให้สามารถตอบได้ครบและตรงประเด็นชัดเจนไม่ซ้ำซ้อนวกวน

3) ส่วนประกอบของคำตอบ

คำตอบที่สมบูรณ์และจะได้คะแนนมากควรประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

(1) ส่วนความนำ

เป็นการเขียนอธิบายถึงความสำคัญและความจำเป็นของประเด็นที่นำมาตอบ

(2) ส่วนของเนื้อหา

การอธิบายถกแถลง ชี้แจง แสดงเหตุผลตามประเด็นที่เลือกมานำเสนอเพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนเห็นจริงอย่างมีหลักการเหตุผลที่เชื่อถือได้ อาจยกตัวอย่างอ้างอิง หลักการ แนวคิด ทฤษฎีหรือตัวบุคคลประกอบด้วย (กรณีตัวอย่าง)

(3) ส่วนสรุป

การชี้ให้เห็นถึงความสำคัญ ความจำเป็นหรือประโยชน์ที่ได้นำเสนอไว้ (สมศักดิ์ คงเที่ยง. ม.ป.ป.)

สำหรับข้อเสนอแนะโดยทั่วๆ ไปเกี่ยวกับการเตรียมตัวสรุป นักศึกษาควรจัดเตรียมตำรา เอกสาร จัดหมวดหมู่แต่ละกลุ่มวิชา รวมกลุ่มเพื่อเตรียมความรู้ร่วมกัน เตรียมกายใจ อารมณ์ให้พร้อม พักผ่อนให้เพียงพอก่อนวันสอบสัก 3-4 วัน สิ่งที่สำคัญที่สุด การเขียนข้อสอบประมวลความรู้จะทำให้ได้ดีที่สุดนั้นอยู่ที่ตัวของนักศึกษาแต่ละคนที่จะต้องศึกษาหาความรู้พื้นฐาน (Knowledge Based) ฝึกการใช้ความคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การนำความรู้ไปปรับใช้ รวมทั้งต้องฝึกการเขียนให้มากๆ ดังคำกล่าวที่ว่า **“The secret of reading is writing and the secret of writing is rewriting” : “อ่านแล้วเขียน เขียนแล้วเขียนอีก”** ก็จะทำให้นักศึกษาสอบผ่านประมวลความรู้อย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

สมศักดิ์ คงเที่ยง. การสอบประมวลความรู้. เอกสารอัดสำเนา.
โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. ม.ป.ป. นักเรียนมืออาชีพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.